

Napsala a ilustrovala

Katarina Šoln

Příběhy ohrožených rostlin

TINE A VLČÍ KVĚTINA

cost
EUROPEAN COOPERATION
IN SCIENCE & TECHNOLOGY

O knižní sérii „Příběhy ohrožených rostlin“

Před vámi je dětská knížka stvořená díky společnému úsilí COST Action ConservePlants. Společnost ConservePlants je složená z výzkumníků z celé Evropy i mimo ni a je hlavní organizací pečující o mezinárodní ochranu ohrožených druhů rostlin. Naši vědci jsou nejen skvělými výzkumníky, ale také úžasnými popularizátory vědy, kteří sdílejí své znalosti s lidmi všech věkových kategorií, a to zejména s dětmi. A jedním z nejlepších způsobů, jak zaujmout mladé chytré hlavičky, jsou krásné knížky plné poučných příběhů.

V této edici hrdě představujeme strhující příběhy ohrožených rostlin, které s láskou napsali naši vášniví badatelé. Tyto příběhy nabízejí jedinečný vhled do života pozoruhodných rostlin a poskytují cenné poznatky o jejich důležitosti a výzvách, kterým čelí. Každý příběh má za úkol pobavit, poučit a podporovat lásku k přírodě a její ochraně.

Vydejte se s námi prostřednictvím příběhů na vzrušující cestu poznání a za zázraky přírody. Ponořte se do strhujících vyprávění a živých ilustrací, které přivádějí tyto ohrožené rostliny k životu, a pojďme společně ochránit a zachovat pozoruhodnou biologickou rozmanitost naší planety.

Živa Fišer, koordinátorka společnosti ConservePlants

Překlad Karolína Hrušková

This publication is based upon work from COST Action CA18201 - An integrated approach to conservation of threatened plants for the 21st Century, supported by COST (European Cooperation in Science and Technology).

COST (European Cooperation in Science and Technology) is a funding agency for research and innovation networks. Our Actions help connect research initiatives across Europe and enable scientists to grow their ideas by sharing them with their peers. This boosts their research, career and innovation.

www.cost.eu

Příběhy ohrožených rostlin

TINE A VLCÍ KVĚTINA

Napsala a ilustrovala **Katarina Šoln**

Překlad **Karolína Hrušková**

Tohle je *Tine*. Tine miluje objevování přírody. Na místech, jako je louka, les nebo potok, může odhalit vždy něco nového. Nezbytná výbava pro Tineho je lupa, která mu umožní prohlédnout si zblízka zajímavý hmyz nebo stéblo trávy, které našel při procházce. Někdy také kreslí do malého sešitu zvířata a rostliny, které ho zaujaly při jeho objevování. Na výpravách mu dělá společnost věrný pes *Vlček*.

Dnešní den je jiný než ostatní. Tine nepozoruje detaily pod lupou ani nekreslí zajímavosti. Dnes jeho pozornost upoutala zvláštní věc. Čmeláci! Jeden, druhý, třetí... a další kolem letí. Jeden dokonce překvapil samotného Vlčka, když se mu posadil na čumáček.

„Kam všichni letí?“ diví se Tine a najednou se šibalsky
usměje: „Teď začíná to pravé dobrodružství!“

Tine a Vlček se rozběhnou za čmeláky. Přeběhnou barevnou louku a utíkají dál po lesní cestě. *Rychleji a rychleji!* Pak přeskočí potok, oběhnou prastarý buk a před nimi se otevře lesní mýtina.

Tine a Vlček se zastaví. Uprostřed mýtiny roste
neznámá rostlina.

„Podívej se, Vlčku. Vidíš, jak čmeláci zvláště tančí?“ užasne Tine a ukazuje na čmeláky bzučící kolem květů. Předhánějí se, kdo jako první ochutná sladký nektar, který se ukrývá v záhadných květech. Tine tuto rostlinu zatím ještě neviděl. Její listy jsou mírně vrásčité a květy se podobají malým zvonečkům.

Tine se poškrábal na nose. Je to sněženka? Ne, sněženka má bílé květy, a květy této rostliny jsou červené. K tanci kolem květů záhadné rostliny se mezitím připojili další čmeláci. Zdá se, že nektar z květů je pro ně nesmírně *lákový*.

Tine se pomalu natahuje, rád by se dotkl květu této podivné rostliny. Když vtom pejsek Vlček varovně zavrčí. Tine se zastaví. Samozřejmě! Správně, Vlčku. Na neznámou rostlinu bychom neměli sahat nebo ji dokonce ochutnávat! Tak mu to říká jeho maminka. Mohlo by se mu kvůli tomu udělat špatně nebo by mu rostlina mohla vážně ublížit.

„Haf haf!“ zaštěká hlasitě Vlček. Tine zpozorní a zjistí, že čmeláci už netancují. Leží na zemi jako mrtví. Co se to děje?

Tine utíká co nejrychleji
domů.
Tatínek mu pomůže tuto
hádančku vyřešit.

Za doprovodu tatínka se Tine s Vlčkem znovu vydají na mýtinu. Jenže čmeláci mezitím *zmizeli*.

„Tomu nerozumím,“ povzdechne si Tine, „kam se ti čmeláci schovali?“ Otec se jen usměje: „Neboj se, Tine, čmeláci odletěli.“ A ukáže na kulatoučkého čmeláka, který se omámeně a nemotorně snaží zvednout ze země.

Společně si sednou pod starý buk. Tatínek hledá v batohu, až vyndá tlustou knihu, která je plná fotografií rostlin. Listuje jí a hledá správné stránky. Pak se usměje a povídá: „Podívej se na tento obrázek. Je to tvoje záhadná rostlina?“

„Páni,“ odpoví překvapeně Tine. „Jak se jmenuje?“

„Lidově jí říkáme vlčí květina,“ vysvětluje otec.

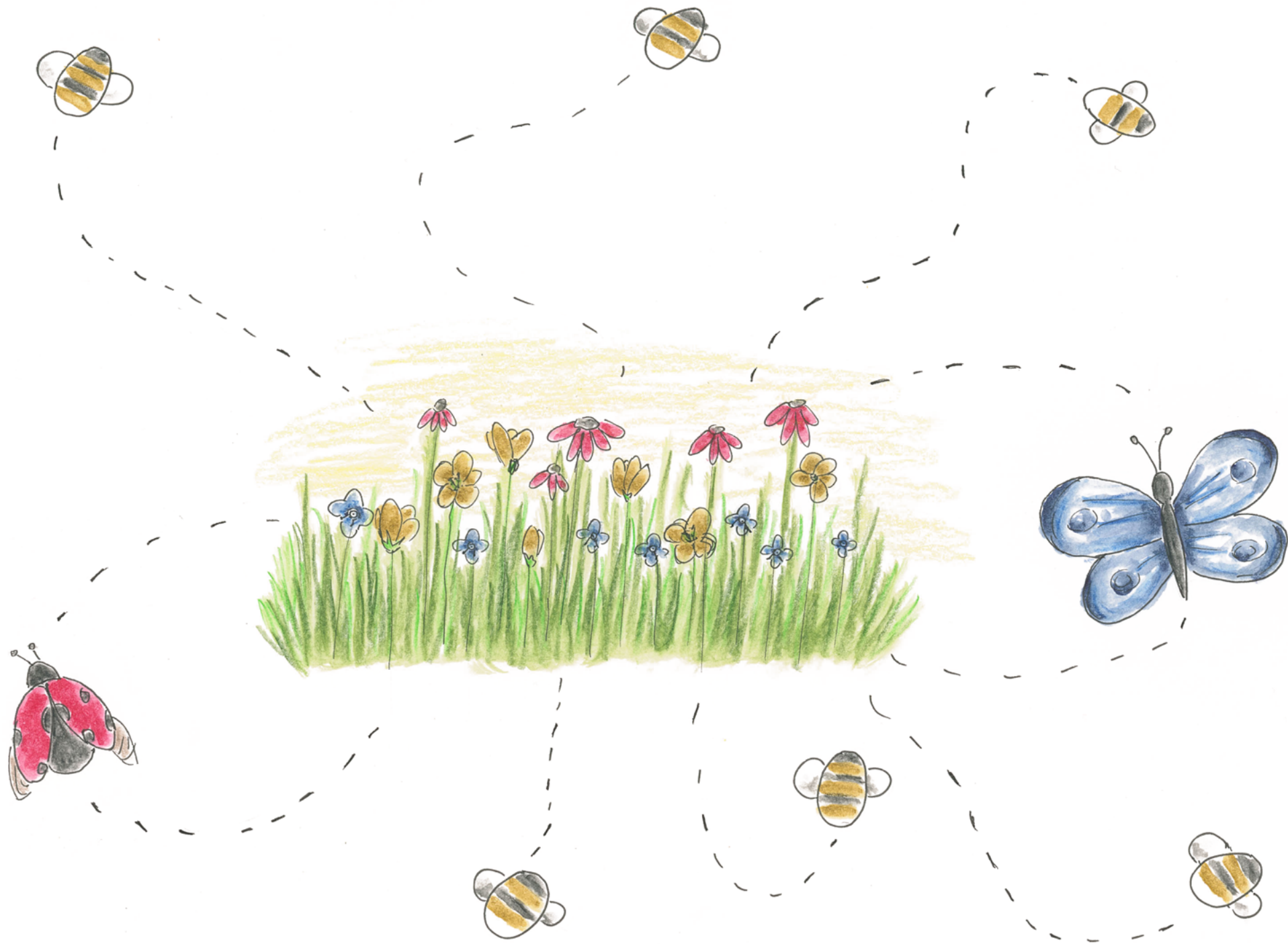
„Ale proč zrovna vlčí?“ dál vyzvídá Tine. „Nevypadá, jako by měla s vlky něco společného.“

„Jedná se o velmi jedovatou rostlinu, Tine,“ vysvětluje otec. „A lidé dříve často pojmenovávali jedovaté rostliny podle toho, z čeho měli strach. Proto jí říkáme vlčí květina.“

Vtom si Tine vzpomene na čmeláky. Tak proto tam leželi jako mrtví?
Rozzlobí se a plný vzteku míří k rostlině, aby ji pošlapal.
Otec ho ale zastaví. „Ne, Tine, počkej! Nesmíš jí zničit. V přírodě jsou všechny organismy propojené a každý tu má své místo. Dokonce i jedovatá vlčí rostlina,“ řekne a ukáže na šneka skrývajícího se pod jejím listem. „Vidíš? Co je pro někoho jedovaté, může být pro jiného dobrým obědem.“

Vtom Tine zaslechne známý zvuk – bzučení čmeláků. Vrátili se!
A nejen čmeláci, ale i včely a motýli!
„Čmeláci jsou užiteční. Sbírají sladký nektar, přelétávají z květu na květ
a tím mezi nimi přenáší pyl, kterým opylují rostliny,“ vysvětluje mu
otec.

„Jednomu ale stále nerozumím. Proč leželi čmeláci na zemi a vypadali jako mrtví?“ ptá se Tine.

Otec znovu ukáže na vlčí rostlinu. „Celá rostlina je jedovatá. Ale v malém množství může být její jed i lékem. Nektar této rostliny obsahuje pro čmeláky návykové látky, díky kterým chtějí nektar vlčí květiny stále víc a víc. Jenže čím více ho snědí, tím víc se jim točí hlava a ztratí schopnost se hýbat. Je to podobné, Tine, jako když jíš stále stejné jídlo a jíš ho hodně. Ani to není pro tvé tělo prospěšné.“

Tine přemýšlí a s plnou pusou čokolády povídá: „Takže když sníme příliš cukru, může nás také otrávit?“

Otec vážně přikývne.

Scopolia
carniolica

Tine si znovu prohlíží tatínkovu knihu o rostlinách. Pod fotkou vlčí rostliny je napsáno ještě něco, čemu nerozumí. Otec čte: „*Scopolia carniolica*.“
„Co znamená to podivné jméno?“ ptá se Tine.
Jeho otec vysvětluje: „Všechny rostliny mají také latinský název. Vědci z různých zemí je tak mohou rozpoznat, i když nemluví stejným jazykem.“
„Takže i rostliny mají svá vlastní jména a příjmení! To jsem nevěděl.“

V knize objeví fotografii šedovlasého muže. „Tuto rostlinu objevil před více než 250 lety přírodovědec Antonio Scopoli. Stejně jako ty rád objevoval přírodu a jednoho dne našel a pojmenoval tuto záhadnou rostlinu. Možná také viděl, jak kolem ní poletují čmeláci.“

Celou cestu domů se Tine nepřestává spokojeně usmívat. Až vyroste, bude z něj taky vědec!

Tine obejmie svého psa a zašeptá mu:
„Zítra půjdeme na průzkum znovu!“

40

Fotografie: Špela Pungaršek

Fotografie: Simona Strgulc Krajšek

Vědecké pozadí

Český název vlčí rostliny je pablen kraňský (*Scopolia carniolica*). Název knihy vychází z typického slovinského názvu této rostliny „kranjski volčič“, což v doslovném překladu znamená „kraňské vlčí mládě“.

Pablen kraňský je rostlina s načervenalými zvonkovitými květy. Dorůstá výšky kolem 60 cm. Patří do čeledi lilkovitých (*Solanaceae*). Vyskytuje se v podrostu bukových lesů v oblasti střední a jihovýchodní Evropy. Pablen je velmi jedovatá rostlina, obsahující toxické látky, jako je atropin a skopolamin. Atropin se v minulosti používal jako přírodní anestetikum. Obě látky mohou také způsobit závratě u opylovačů této rostliny. Požití velkého množství pablenu způsobuje otravu se zvracením a halucinacemi, které mohou vést až ke smrti.

Pablen kraňský byl popsán slavným přírodovědcem Joannesem Antoniem Scopolim (1723–1788), který působil ve městě Idriji jako lékař. Kromě pablenu kraňského Scopoli popsal více než 100 dalších rostlinných druhů v Kraňsku (Slovinsko). V roce 2023 oslavili Slovinci 300 let výročí Scopoliho narození.

O autorce a ilustrátorce

Katarina Šoln (1993) je bioložka, spisovatelka a ilustrátorka. Pochází ze Slovinska a od dětství se zajímá o přírodu. Vystudovala biologii na Biotechnické fakultě Univerzity v Lublani v roce 2015, v roce 2018 absolvovala magisterské studium molekulární a funkční biologie a v roce 2022 získala doktorát z biologie. Nyní působí jako asistentka pedagoga v oboru botanika a fyziologie rostlin na Univerzitě v Primorsku. Katarina také vede biologické workshopy pro děti, připravuje přednášky a vzdělávací videa o přírodě a píše populárně-vědecké články o přírodě. Snaží se tím přiblížit tajemství přírodního světa široké veřejnosti.

V roce 2010 vyšel její dobrodružný román pro mládež „Mreža“. V posledních letech se věnuje i ilustraci.

Kdykoliv někam jde nebo jede, nesmí v jejím zavazadle chybět tužka a papír.

Katarina by chtěla poděkovat především svým kolegům z katedry biodiverzity za kritické hodnocení její tvorby a za přínosné podněty, dále vydavatelství Ognjišče d.o.o. za skeny ilustrací ve vysokém rozlišení a Světové federaci vědců za další finanční podporu na rok 2023/2024.

Fotografie: Mateja Grašič

Příběhy ohrožených rostlin

Tine a vlčí květina

Napsala a ilustrovala Katarina Šoln

Původní název: Tine in kranjski volčič

Přeložil/a do češtiny: Karolína Hrušková

Vědeční redaktoři: Katarina Šoln, Živa Fišer and Sissi Lozada Gobillard

Korektura: Ondřej Cupal

Grafická úprava: Tina Vraneš

Grafická sazba: Primož Orešnik

Vydalo nakladatelství Založba Univerze na Primorskem

Titov trg 4, 6000 Koper, Slovenia

www.hippocampus.si

Koper | 2025

© 2025 Katarina Šoln

Bezplatné elektronické vydání

<https://www.hippocampus.si/ISBN/978-961-293-489-7.pdf>

<https://www.hippocampus.si/ISBN/978-961-293-490-3/index.html>

<https://doi.org/10.26493/978-961-293-489-7>

Katalogní záznam o publikaci (CIP) připravili

v Národní a univerzitní knihovně v Ljubljani

COBISS.SI-ID 246243075

ISBN 978-961-293-489-7 (PDF)

ISBN 978-961-293-490-3 (HTML)

